

Lesbrief bij Clip 8: Weidevogelbeheer vraagt kennis en kunde

Lesdoelen:

1. De student kan de voordelen van weidevogelbeheer voor een veehouder benoemen
2. De student kan de uitdagingen van weidevogelbeheer voor een veehouder benoemen
3. De student kan uitleggen hoe een veehouder weidevogelbeheer in kan passen in de bedrijfsvoering

Toelichting bij lesdia's

Dia 1: De meeste boeren die weidevogels beschermen doen dit vanuit hun eigen motivatie. Ze willen bijdragen aan het behouden van de weidevogelsoorten. Maar er zijn nog andere voordelen, op de laatste twee gaan we verder in.

Dia 2: Links zien jullie een ecosysteem-gedreven melkveehouderij, rechts een input-gedreven melkveehouderij zoals we die vaak zien. In het linker systeem zien we veel meer verschillende soorten dan in het rechter systeem. Het linker systeem is hierdoor beter voor de weidevogels omdat er meer voedsel te vinden is en ook meer verschillende prooidieren waardoor de impact van predatie lager is. In het linker systeem wordt meer gebruik gemaakt van de natuur. Een actief bodemleven zorgt bijvoorbeeld voor een vruchtbaardere bodem. Ook zijn er meer insecten welke belangrijk zijn als bestuiver in de natuur maar ook in de landbouw. Boeren die weidevogels op hun land hebben en zich daar ook succesvol kunnen voortplanten, werken dus in zo'n ecosysteem gedreven systeem. Dit is vaak ook een motivatie voor boeren.

Dia 3: Naast dat weidevogelboeren een hart hebben voor weidevogels, kunnen er ook andere motivaties meespelen. Boeren kunnen in weidevogelkerngebieden subsidies krijgen voor weidevogelbeheer. Deze gebieden worden in de toekomst groter, onder andere door extra geld dat beschikbaar is vanuit het project Aanvalsplan Grutto. Ook gaat het gemeenschappelijk landbouwbeleid, de regeling voor inkomensondersteuning van de Europese unie, veranderen vanaf 2023. Zo kunnen boeren een subsidie aanvragen voor een duurzaam gebiedsplan waarbij ze werken aan biodiversiteit en/of landschap in het gebied. Weidevogelbeheer kan hierbij een rol spelen. Daarnaast doet een deel van de weidevogelboeren mee met een aparte melkstroom waarin weidevogelbeheer een rol speelt. Voorbeelden hiervan zijn: De Red de Rijke Weide kaas, Boeren van Amstel, Bastiaansen Weidevogelkaas en De Fryske. Maar boeren die meedoen voor het Planet Proof keurmerk of de melkstroom Beter voor koe, natuur en boer van Albert Heijn, kunnen dit ook combineren met weidevogelbeheer. Voor deze melkstromen moet je namelijk natuurland of kruidenrijk grasland in beheer hebben.

Dia 4: Voor het weidevogelbeheer in Nederland zijn kerngebieden aangewezen. Binnen deze kerngebieden kunnen boeren gecompenseerd worden voor het helpen van de weidevogels. Per maatregel zijn er hectare vergoedingen vanuit het ANLB: Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer. In sommige gebieden krijgen boeren een extra vergoeding voor het combineren van maatregelen, dit wordt een mozaïekvergoeding genoemd. ANLB vergoedingen komen vanuit Europees geld voor het beschermen van specifieke diersoorten. Dit geld wordt in Nederland verdeeld onder lokale agrarische collectieven. Deze collectieven gaan met de veehouders in een kerngebied aan de slag om de weidevogels te helpen. De verwachting is dat in de toekomst meer boeren mee kunnen doen aan het ANLB omdat kerngebieden groter worden en ook de inrichting verder kan worden verbeterd. Hier komt meer geld voor vanuit hervormingen van het Europese landbouwbeleid.

Weidevogelbeheer kan ook goed samengaan met de bedrijfsvoering van de veehouder wanneer deze meer wil doen met beweiding van kruidenrijke graslanden of het inrichten van hooilanden. Tot slot pachten steeds meer veehouders land van natuurorganisaties als Staatsbosbeheer. Dit land wordt ook vaak gebruikt voor weidevogelbeheer en hooiland.

Dia 5: Maar waarom doen dan niet alle boeren aan weidevogelbeheer? Boeren hebben zelf geen invloed op de melkprijs en moeten vaak zorgen dat ze een zo laag mogelijke kostprijs realiseren. Dat moet door hoge opbrengsten te halen van land en koeien en dat zo efficiënt mogelijk. Productief grasland inleveren voor weidevogelbeheer kost hen geld en kan alleen als er voldoende vergoeding tegenover staat. Niet iedereen boer ligt met zijn land in een regio waar die vergoeding mogelijk is. Waar het wel kan zie je vaak dat veehouders een bepaald deel van hun grasland wel in willen zetten voor weidevogels: 5- 15% , soms 20%. Het hooi van kruidenrijk grasland is goed te benutten voor droge koeien en jongvee en deels ook voor de melkkoeien. Een afweging is ook dat weidevogelland maar twee keer gemaaid hoeft te worden en productief gras vijf keer. Dus als de percelen verder van huis liggen is er een besparing op transporttijd. Hoe ruimer een boer in zijn land zit (extensief), hoe meer ruimte hij ziet voor weidevogelland. Heel intensieve bedrijven maken die keuze niet zo makkelijk. Andere uitdagingen zijn dat er een tekort is aan vrijwilligers om de boeren te helpen met het vinden van nesten en het monitoren van het broedsucces. Ten slotte, de grote impact van predatie is voor veel boeren niet bevorderlijk voor de motivatie

Dia 6: De opbrengst van kruidenrijk grasland is dus lager dan van regulier grasland. Toch zijn er veel redenen om wel met kruidenrijk grasland te willen werken. Deze zijn op deze afbeelding van het Louis Bolk Instituut afgebeeld. Een bodem met kruidenrijk grasland bevat een betere mineralenbalans en meer bodemleven. Kruidenrijk grasland heeft een lagere voedingswaarde dan regulier grasland maar is wel gezond voor koeien die baat hebben bij de verschillende voedingsstoffen uit de kruiden. Dit leidt ook weer tot gezonde zuivel en vlees met een gunstige samenstelling van vetzuren. Daarnaast is het natuurlijk goed voor de biodiversiteit en het landschap. Veehouders die een bepaald aandeel van hun gras kruidenrijk hebben, zijn daar om dit soort redenen vaak heel tevreden over.

Dia 7: Hooi van kruidenrijk grasland is gezond voor koeien en past met name goed in het dieet van droge koeien en van jongvee (pensontwikkeling/herkauwen!). Er is een vuistregel dat een aandeel van 15-20% kruidenrijk grasland in het areaal op een melkveebedrijf inpasbaar is zonder verlies van melkopbrengst. We nemen een gemiddeld bedrijf van 120 koeien met bijbehorend jongvee en 60 hectare land. Droge koeien en jongvee eten gemiddeld 12 kg ds hooi per dier. Hiervoor kan je 7-8 hectares inzetten. Daarbij is hooi een goede aanvulling op het melkvee rantsoen. 1 kg ds per melkkoe heb je 5 hectare voor nodig. Zo kom je bij elkaar op 12-13 hectare extensief kruidenrijk grasland zonder dat de melkproductie per koe daalt.

Samengevat, jullie kennen nu:

- De voordelen van weidevogelbeheer voor een veehouder
- De uitdagingen van weidevogelbeheer voor een veehouder
- Hoe een veehouder weidevogelbeheer in kan passen in de bedrijfsvoering

Bronnen en verdiepende literatuur:

- BIJ12. Het Agrarisch Natuurbeheer (ANLb). Verkregen van: <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/subsidiestelsel-natuur-en-landschap/agrarisch-natuurbeheer-anlb/>. Geraadpleegd op: 11-07-2022.

- Eekeren et al. (2022). Winst & weidevogels.
- Grutto aanvalsplan (2020). Aanvalsplan grutto. Verkregen van: <https://gruttoaanvalsplan.nl/wp-content/uploads/2022/03/aanvalsplan-Grutto.pdf>.
- Jansma, A. P., Hoekstra, N., Eekeren, N. V., Stip, A., Iepema, G. L., Manhoudt, A. G. E., & Sleurink, W. D. (2021). Koeien en kruiden.
- Noordijk, J. I. N. Z. E., Lokhorst, A. M., Van Dijk, J., Musters, C. J. M., Staats, H., & De Snoo, G. R. (2009). Boeren over weidevogelbescherming [Farmers' attitudes regarding meadow bird protection]. *Landschap: tijdschrift voor landschapsecologie en milieukunde*, 26(2), 83-90.
- Onrust, J., Wymenga, E., & Piersma, T. (2019). Rode regenwormen: sleutelspelers voor boerenlandbiodiversiteit. *De Levende Natuur*, 120(4), 144-148.
- Rijksdienst voor ondernemend Nederland (2022). Het nieuwe GLB: een duurzame omgeving. Verkregen van: <https://www.rvo.nl/onderwerpen/glb/het-nieuwe-glb/duurzame-omgeving>
- Staatsbosbeheer. Natuurinclusieve landbouw. Verkregen van: <https://www.staatsbosbeheer.nl/wat-we-doen/natuurinclusieve-landbouw>. Geraadpleegd op: 11-07-2022

Ideeën voor opdrachten:

- Maak een SWOT analyse voor een melkveebedrijf dat aan weidevogelbeheer wil gaan doen
- Bereken voor een bestaand melkveebedrijf hoeveel hectares extensief kruidenrijk grasland mogelijk zouden kunnen zonder dat de melkproductie daalt.